

N:o 9.

Ank. till Riksdagens kansli den 21 februari 1889, kl. 2 e. m.

*Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t
i fråga om justering af mättnings- och vägningsredskap*

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 59, hvilken blifvit till utskottet hänvisad, har herr *J. Anderson* i Tenhult anfört, att det nu blifvit en verklighet hvad man på förhand hade anledning förmoda, nemligen att stora svårigheter komme att uppstå vid tillämpningen af det så kallade metriska systemet för mått och vikt — svårigheter till ej ringa del föranledda deraf, att så väl viktarna som måtten ej buro svenska namn. Äldre personer och synnerligast de, hvilka i sin ungdom fått obetydlig, om ens någon skolundervisning och sedan dess egnat sin tid och sin uppmärksamhet åt gröfre kroppsligt arbete, men icke varit i tillfälle att genom sjelfstudier eller annorledes sätta sig in i de nya förhållandena, hade framför många andra skäl att klaga och beklaga den oreda, missförstånd, missstroende och de svårigheter, hvilka man och man emellan uppkommit vid tillämpning af ett system, som mängden icke begrepe; ja, mången kunde svårigen ens lära sig uttala och i minnet bevara alla deri förekommande benämningar, med sina många för vårt språk främmande namn.

I salubodar och andra dermed jemförliga ställen, der dagliga mätningar och vägningar förekomma, ginge det naturligtvis lättare för den tjenstgörande personalen att bedöma, hvad pris på varan borde sättas, i jemförelse

med gamla mått- och vigtberäkningen; men annorlunda stälde sig handelsaffären för köparen, som med mer eller mindre misstro lyssnade till säljarens uppgifter. Ännu svårare stälde sig frågan vid köpeaftal å salutorg och andra öppna platser, der otaliga reduktioner äfven vid de obetydligaste inköp ifrågakomma; och ej sällan finge man höra, att så väl säljare som köpare anse sig genom det nya måttet och vigten blifvit lidande.

För att underlätta så väl öfvergången från gamla till nya mål- och vigtsystemet som ock att säljare och köpare hvar för sig måtte få begrepp om den köpta varans värde, jemförd med de gamla mått- och vigtförhållandena, har motionären föreställt sig, att det för befolkningen i allmänhet skulle blifva till synnerligt gagn, om så väl mått som vigter stämplades eller det på annat sätt åskådliggjordes hvad de innehålla enligt gamla systemet, så att längdmåttet (förr alnmått, nu metermått) å ena sidan visade alnar och tum; att rymdmåtten, då dessa kröntes, allt efter storleken äfven stämplades med hvad de innehålla i fot, kannor och tum, samt att vigtlod, vigtbultar och vigtsatser, som nu äro afpassade efter det nya systemet, samtidigt med kröningen försåges med siffror, som visade den gamla vigten. Betsman, som särskildt lämpade sig för vägning i hemmen, å salutorgen med flere ställen, kunde mycket lätt innehålla både de gamla och nya vigtsatserna; de nya kunde ställas på öfra sidan af stängen och gamla vigten å stängens ena sida.

Med stöd af dessa skäl har motionären föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att inga mått, mål, vigter och betsmän hädanefter under de närmast följande fem åren finge för begagnande krönas, som ej samtidigt på lämpligt sätt stämplades efter gamla mått-, mål- och vigtsystemet, samt att de redan i bruk komna nya sådana skulle inom lämplig tid, t. ex. tre månader, omjusteras och förses med gamla systemets vigt- och målberäkning.

Motionärens förslag derom, att mått, mål (kär), vigter och betsmän skulle vid justering på lämpligt sätt stämplas efter gamla mått- och vigtsystemet, torde, enligt de af utskottet vunna upplysningar, i flera afseenden vara utförbart. Så väl på längdmått som på målkär, vigter och betsmän anbringas beteckningarna af tillverkaren, och justeraren påstämplar

endast de tecken, som utmärka, att redskapet blifvit af honom undersökt och godkänt. Att vid justering af ett metriskt längdmått påstämpla delstreckens betydelse i det gamla längdmåttet, skulle icke kunna ske, utan att flera siffror och bokstafstecken användes för hvarje delstreck; så t. ex. skulle vid delstreck 5 decimeter utsättas 1 fot 6 tum och 8 linier, eller förkortadt 1 f. 6 t. 8 l., men hvar och en torde inse, att en sådan påstämpling i de flesta fall icke är möjlig, utan att måttet blefve betäckt med stämpeltecken, som skulle skada det eller göra det otydligt. På mälkärl af metall är rymden af tillverkaren utsatt medelst stora och tydliga bokstäfver och siffror å en särskildt på kärlet fastlödd plåt. Att medelst stämpling t. ex. på ett mälkärl å 5 liter aubringa beteckningen 1 kanna 91 kubiktum, skulle sannolikt icke med önskvärd tydlighet kunna ske, utan att mälkärlet skadades. På vigter af jern är beteckningen anbringad å sjelfva godset medelst upphöjda stora siffror och bokstäfver; att genom stämpling åstadkomma tydlig beteckning på en vigt af hårdt jern låter sig ej göra. På gamla skålpundsvigter påstämplades visserligen valören, men detta möjliggjordes derigenom, att vigten på sin öfre yta var täckt med en blyplatta af tillräcklig storlek för påstämpling af vigtens valör. De metriska vigterna äro af annan konstruktion och erbjuda ej tillräckligt stor yta af mjuk metall, hvarigenom ock påstämpling af valör icke kan ske. Beträffande slutligen betsmän, inses lätt, att det ej låter sig göra att vid justering förse alla de streck å betsmansstången, som hafva beteckning i metrisk vigt, äfven med annan beteckning, angifvande deras valör i skålpund med mera, synnerligast då dessa valörer icke skulle kunna uttryckas med mindre än flera siffror och bokstäfver, för hvilka nödigt utrymme saknas, äfven om stången vore af så mjukt material, att stämpling kunde ske, hvilket dock icke alltid torde vara fallet.

Motionärens förslag torde således af de här ofvan angifna skäl kunna anses i de flesta fall nästan utförbart och innebär dessutom, för så vidt med detsamma afses redan i bruk varande redskap, en svår obillighet, så till vida att egare till dylika redskap, hvaraf de flesta blifvit justerade under de allra sista månaderna, skulle, med risk att få dem skadade och mindre tydliga, nödgas nästan omedelbart omjustera samma redskap, hvilket icke låter sig göra utan både kostnad och stor olägenhet. Hela förslaget afser dessutom att fördröja och försvåra genomförandet af den reform, hvilken här i landet redan varit förberedd under vida längre tid, än som i andra länder, der den allmänna upplysningen ingalunda kan anses högre än i Sverige, visat sig erforderlig.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 21 februari 1889.

På utskottets vägnar:

G. Thestrup.

Reservation

af herr *A. Olsson*, som anfördt:

»Med utskottet instämmer jag deri, att antagandet af herr J. Andersons förslag i hans motion, med afseende på omjustering af redan i bruk komna metriska mått mål och vigter med åsättande af benämningar enligt decimalsystemet, skulle medföra en stor kostnad för deras egare, samt äfven deri, att man icke med ett nytt lagstadgande bör tvinga dem, som tillverka och försälja dylika metriska mått, mål och vigter, att uteslutande tillhandahålla köpare sådana, som, enligt motionärens förslag, böra krönas både efter meter- och decimalsystemen; hvarför förslaget i dessa delar ej bör antagas.

Men som det är min öfvertygelse, att, om tillverkare erhålla rättighet att låta kröna åtminstone större mått, mål och vigter, särskildt betsmän, under fem års tid enligt motionärens förslag, allmänheten komme att betrakta det som en fördel att få köpa sådana, och att dylika mått, mål och vigter blefve ett medel att göra det nya systemet begripligare och fattligare för allmänheten, än nu är förhållandet, så önskar jag, att motionärens förslag, sålunda modereradt, måtte vinna Riksdagens bifall.»
